

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Quodnam sit principium quo Divinarum processionum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Secundum discrimen inter utramque est, quod dictio creata comparatur ad intellectiōnem ut sic, tanquam species ad genus: dictio autem divina non sic comparatur, sed ut res cum modo, ad rem sine modo. Primum patet: nam dictio creata essentialiter distinguitur ab intellectu non producente verbum, & cum illa univocē convenit in ratione intellectiōnis: Ergo dictio creata comparatur ad intellectiōnem ut sic, uti species ad genus. Secundum manifestē probatur: intellectio divina non multiplicatur virtualiter intra lineam intellectiōnis, per intellectiōnem notionalem & essentialē, ut supra ostendimus: Ergo dictio non comparatur ad intellectiōnem divinam, ut inferior in linea intellectiōnis; & aliā illi superaddit modum supra explicatum: Ergo differt ab illa ut includens ab inclusō, & sicut res cum modo, à re sine modo. Ratio autem cur dictio creata ab intellectu non producente verbum differt in linea intellectiōnis, non autem dictio divina ab intellectu divina, est, quia intellectio creata producit verbum, habet objectum distinctum ab intellectu non producente; cum prima circa objectum creatum, secunda circa objectum increatum, Deum scilicet clarē visum, versetur; idēq; differt in linea intellectiōnis, dictio verō divina, in ratione intellectiōnis, & divina intellectio, habent idem objectum formale, nempe immaterialitatem divinam, & divinam essentiam; & idē intra lineam intellectiōnis non distinguuntur.

59. Infero secundō contra Scotum, Suarezem, & alios: processionēs divinas activē sumptas, non identificari adæquatē cum relationibus principiorum, v. g. generationem activam cum relatione Patris. Patet etiam hoc corollarium ex dictis: Nam, ut §. precedenti ostendimus, dictio in Deo non est actus ab intellectu essentiali virtualiter adæquatē distinctus: At si identitate adæquatā cum Paternitate gauderet, non posset non distingui virtualiter adæquatē ab intellectu essentiali, cū ab illa virtualiter adæquatē Paternitas distinguatur: Ergo generatio activa cum relatione Patris adæquatē non identificatur, sed absolutum cum respectivo importat.

60. Sed oppones in contrarium celebre testimonium D. Thomæ infra quæst. 41 art. 1. ad 2. ubi ait: *Remota motu, actio nihil aliud importat quàm ordinem originis, secundum quod à causa aliqua vel principio procedit in id quod est à principio: unde cū in Divinis non sit motus, actio personalis producentis, nihil aliud est, quàm habitudo principij ad personam quæ est à principio; quæ quidem habitudines sunt ipse relationes.* Quibus verbis non solum videtur favere oppositæ sententiæ, sed etiam ad illam suadendam, hoc argumentum insinuare. Secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio: Sed à processione divina secluditur motus: Ergo in illa non remanet nisi sola relatio; & consequenter generatio, & quævis alia processio activa, adæquatē in relatione consistunt.

61. Ad testimonium D. Thomæ quidam ex nostris respondent, loqui D. Thomam de actibus notionabilibus, secundum id quod addunt ad actus essentialē, in quibus prout sic, ex hic quæ in actione creata inveniuntur, non remanet nisi sola relatio. Sed meliùs respondetur, loqui D. Thomam de processionibus divinis, quantum ad id à quo nomen processionis fuit impositum ad significandum, non verō quoad rem significatam: quia ut ibi docet, processio fuit imposita ad significandum, à motu in quo ordo realis fundatur; & quia

à processionibus divinis secluditur motus, conquirens fit, quod loquendo de processione, quantum ad id à quo nomen fuit ad significandum impositum, non remaneat nisi relatio sola; ex parte tamen rei significatæ, præter motum & realitatem actualitatis, quæ in divinis processionibus invenitur. Unde ad argumentum in forma respondendo, distinguendo Majorem, secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio; ex his que importat actio, quantum ad id à quo nomen actionis fuit impositum, concedo Majorem: ex his que importat actio, ex parte rei significatæ, nego Majorem. Et in isto in actione essentiali intellectus divini, à qua secluditur motus, & tamen in illa non remanet sola relatio, sed vera ratio actionis & intellectiōnis. In isto etiam in creatione activa, à qua etiam secluditur motus, & tamen non remanet nisi sola relatio; aliā cū relatio fundata in creatione sit relatio rationis, in ente rationis creatio consistet.

Quod diximus de processionibus activis, dicendum est de passivis, servatā proportione: unde sic actio intelligendi, prout in Patre, seu ut modificala relatione Paternitatis, est generatio activa, ita ipsam intelligi, ut in Filio, seu ut filiatione modificala, est nativitas & origo passiva: quæ utramque relatio ingreditur, non ut forma, sed ut complementum formæ, ut magis patebit ex dictis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

Quodnam sit principium quo Divinarum processionum?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

Suppono primō, duplex solere à Philosophis distingui principium alicujus operationis: unum quod vocant, *principium quod*, & est ipsum suppositum operans; unde communiter dicitur quod actiones sunt suppositorum: alterum quod appellant *principium quò*, & est forma seu virtus, quæ mediante supposito operatur. Et hoc secundum ad huc est duplex; remotum scilicet, sive radicale; & proximum, seu formale; ut videre est in productione ignis vel caloris: proximum enim est principium quò, est calor; radicale verò, forma substantialis ignis, à qua calor emanat tanquam proprietas.

Suppono secundō principium quod divinarum processionum esse ipsum suppositum Patris & Filij Patris quidem respectu generationis, & Patris & Filij simul respectu spirationis. Quod enim realiter procedit, realiter debet distingui à principio à quo procedit, propter oppositionem relativam, quæ inter producens & productum reperitur: unde cū in Divinis solæ Personæ distinguantur realiter, illæ solum possunt esse principium quod divinarum processionum. Quare Concilium Lateranense cap. *Damnatus*, de summa Trinit. & fide Cathol. decernit essentiam divinam nec generare, nec spirare. His præmissis.

Celebris restat difficultas & controversia inter Theologos, quodnam sit principium quò, tam remotum, quàm proximum divinarum processionum? Cū enim in Patre generentur Filius, & in Patre & Filio producentibus Spiritus Sanctus

etiam, inveniatur relationes, perfectionesq; absolute, & inter illas natura, quæ est radix omnium aliarum; merito in dubium revocatur, in qua ex illis formalitatibus principium quod divinarum processionum consistat?

In cuius difficultatis resolutione, tam variè opinantur Auctores, ut tot ferè sint sententiæ quot capita. Durandus enim in 1. dist. 6. quæst. 2. docet naturam divinam esse nedum radicale, sed etiam proximum & immediatum principium divinarum processionum, ob suam fecunditatem, quæ ipsi convenit ratione infinitatis; ex quo inter processionem in Deo esse priores actiones intelligendi & volendi, & fore in Deo esse, quamvis per impossibile non esset intelligens. Hic tamen Auctor non sibi constare videtur: immo ibidem dist. 7. quæst. 2. num. 26. asserit solas relationes esse principium quo divinarum processionum: quæ sententia tribuitur etiam D. Bonaventuræ ibidem qu. 1. eamque sequuntur aliqui Recentiores.

Contrarium docuerit Gabriel in 1. dist. 7. quæst. 1. & quidam alij, quos suppresso nomine citat D. Thomas quæst. 2. de potentia art. 2. pro principio quo divinarum processionum, solam perfectionem absolutam assignantes.

Alij ex utroq; in ræto, nempe ex relativo & absoluto, principium quo proximum divinarum processionum consistat existimant. Pro qua sententia referuntur Albertus magnus in 1. dist. 7. quæst. 2. Richardus quæst. 1. eamq; D. Thomam tenent in 1. dist. 7. quæst. 1. art. 2. sentit Cajetanus infra quæst. 41. art. 5. Illam ex Recentioribus docent Arrubal, Zuniga, & alij.

Sunt etiam aliqui Auctores qui distinguunt inter processionem, ut productio, & ut communicatio est; & sub priori ratione principium ejus quo solam relationem, sub posteriori autem, perfectionem absolutam assignant. Ita quidam, quos sine nomine citat Durandus ubi supra, quos ex Recentioribus sequitur Alarcón hic tract. 1. dist. 6. cap. 2.

Deniq; sententia quæ est communis in Scholasticis Thomistarum, docet principium quod radicale & remotum divinarum processionum esse naturam divinam, proximum verò & immediatum, intellectum & voluntatem; relationibus Paternitatis & Spiritus activæ de connotato solum in obliquo ingredientibus. Ita Cajetanus, Banez, Nazarius, Gonzalez, Joannes à sancto Thoma, alijq; Thomistæ hic, & infra quæst. 41. art. 5. quibus subscribitur plures ex Recentioribus.

§. II.

Durandi sententia rejicitur.

Deo primò, naturam divinam, ut præintelligitur intellectui & voluntati, non esse principium quo proximum divinarum processionum; sed intellectum & voluntatem ad formalem constitutionem talis principij concurrere.

Probat primò conclusio: Filius in Scripturis dicitur Verbum Psal. 44. *Eructavit cor meum Verbum Domini.* Joan. 1. *In principio erat Verbum, & aliud passum;* & Spiritus Sanctus dicitur *charitas*, vel amor productus: 1. Joan. 4. *Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est;* quæ verba de Spiritu Sancto explicat Augustinus. 15. de Trinit. cap. 17. Sed verbum est terminus productus per intellectum; & amor est terminus productus per

voluntatem, ut de se est manifestum, nec à Durando negatur: Ergo intellectus & voluntas divina ingrediuntur formalem constitutionem principij processionum in Deo.

Respondet Durandus: Filium dici *Verbum* & Spiritum Sanctum *Amorem*, non propriè, sed metaphorice, & per quandam approbationem & similitudinem: quia nempe sicut intellectus est prima proprietas naturæ intellectualis, & voluntas secunda; ita Verbum primò procedit, & secundo Spiritus Sanctus: ideoq; Filius *Verbum*, & Spiritus Sanctus *Amor* vocatur.

Sed contra primò: Ex eo quòd allegata testimonia in rigore accipiantur, nullum sequitur inconveniens: Ergo abiq; fundamento confugit Durandus ad metaphoricæ locutiones.

Secundò etiam ratione loca Scripturæ in quibus secunda Persona dicitur Filius, possent in metaphorico sensu explicari, quòd est absurdum; aliàs Verbum propriè Filius non esset. Patet sequelæ: Nam quo jure Durandus testimonia, in quibus secunda Persona dicitur Verbum, ad metaphoricum sensum detorquet, poterit etiam ea in quibus dicitur Filius, in metaphoricò sensu explicare.

Tertiò huic responsioni opponendum est quòd habet D. Thomas infra quæst. 34. art. 1. ad 1. ubi appellat Originem, *fontem Arrianorum*, eò quòd diceret Filium Dei non esse propriè Verbum, sed metaphorice.

Deniq; eo ipso quòd secunda Persona non procedat per intellectum, & tertia per voluntatem, nulla extat ratio ordinis & proprietatis processionum in Deo, ut statim dicemus: Ergo nulla erit ratio cur una dicatur Verbum, & alia Amor.

Probat ergo secundò conclusio. Vel divina natura est principium quo divinarum processionum, sub ratione omnino eadem, vel sub ratione diversa? Si primum, sequitur evidenter nullam posse assignari rationem, cur una precedat aliam; cur una generatio sit, & non alia; cur Verbum ab una tantum Persona; & Spiritus Sanctus à duabus procedat? quæ omnia absurda reputantur à Theologis. Si verò secundum dicatur, sic subsumo. Sed hæc ratio diversitas, in nullo alio consistere potest, quam in eo quòd divina natura, prout intellectiva est, sit principium primæ processionis; secunda verò, prout volitiva: Ergo intellectus & voluntas necessarid ingrediuntur principium quo divinarum processionum.

Deniq; Durandi sententia rejicitur, ex eo quòd de Divinis philosophari debemus per analogiam & similitudinem ad res creatas, seclusis imperfectionibus: Sed in rebus creatis operationes immanentes, scilicet intelligere & velle, non sunt immediate à natura, præintellecta suis virtutibus & potentijs, sed ab intellectu & voluntate: Ergo & in Deo.

Dices, magnum quantum ad hoc inter Deum & creaturas discrimen intercedere: creature enim, cum sint naturæ potentialis & finitæ, indigent principijs proximis ad operandum; Dei autem natura, cum sit infinita, & actus purissimus, non eget concursu principij proximi ad suas operationes.

Sed contra: Licet concursus principij proximi realiter à natura distincti, infinitati & puritati naturæ divinæ repugnet; non tamen concursus principij proximi, virtualiter solum aut eminenter à natura distincti, & cum illa realiter identifi-

cati;

in Bibli

cati: Intellectus & voluntas virtualiter solum aut eminenter à natura divina distinguuntur: Ergo puritati & infinitati divinæ naturæ non præjudicat, quod divinæ processiones ab intellectu voluntate, tanquam à principio proximo immediate procedant, & à divina natura radicaliter tantum & mediate.

§. III.

Fundamenta Durandi convelluntur.

71. **O**bjicies primò: SS. Patres Hilarius in lib. de Synodis, Damascenus lib. 1. de fide cap. 8. vocant processionem Filij, *opus naturæ*. Et D. Augustinus 15. de Trin. cap. 20. ait: *Verum per quod omnia facta sunt, esse Filium Dei naturæ*: Ergo ex SS. Patribus, processio Verbi in Divinis, est immediate à natura, & non ab intellectu.

72. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: nam generatio Verbi dicitur à SS. Patribus esse *opus naturæ*, aut à natura, quia est ab illa ut à principio radicali, medio intellectu ut virtute proximâ; vel quia est per ipsum intelligere, quod est constitutum divinæ naturæ, ut in Tractatu de attributis ostendimus.

Dis. 2. art. 1. Addo quod SS. Patres locis citatis agunt contra Arrianos, qui dicebant processionem Filij esse liberam, atq; adeò Verbum divinum esse creaturam; quibus ut se opponant, dicunt illam esse *opus naturæ*, hoc est necessarium & naturale, non verò liberum: non autem intendunt docere illam esse à natura divina tanquam à proximo & immediato principio.

73. Objicies secundo: Etiam si intellectus & voluntas maneat extra constitutionem formalem principij quo divinarum processionum, & istæ sint immediate à natura, potest tamen sufficiens ratio ordinis processionum assignari: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Consequentia patet ex supra dictis, Antecedens verò probatur. Etsi attributa divinæ immediate à natura, hoc est non mediâ potentia dimanent, potest tamen sufficiens ratio reddi, cur unum immediatius quàm aliud naturæ conveniat, & cur unum mediante alio dimanet ab illa: Ergo etiam si Filius & Spiritus Sanctus absq; mediatione intellectus & voluntatis producantur ad intra, poterit sufficiens ratio assignari ordinis divinarum processionum; & cur una aliam supponat, & mediante illâ conveniat.

74. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia proprietates non petunt medijs principijs proximis à natura dimanare; & licet aliquando una mediante aliâ connectatur cum natura, prima tamen immediate illi convenit; ac proinde ut assignetur ordo emanationis in proprietatibus, necessarium non est ad principia proxima illis priora recurrere: actus autem seu operationes conveniunt naturæ, quæ est remotum & radicale principium, medijs principijs proximis: ac proinde ratio ordinis inter operationes non potest reddi ex natura immediate, sed medijs principijs proximis operationis, sive realiter à natura distinctis, qualiter in creatis contingit, sive eminenter seu virtualiter, qualiter contingit in Deo.

75. Objicies tertio: Secundum idem proportionaliter debet fecunditas generativa competere creaturis & Deo: Sed fecunditas generativa in creaturis reperta, non convenit illis per intelle-

atum & voluntatem; creature enim purè spirituales generationis capaces non sunt; creature autem corporales & mixtæ, qualis est homo, non per intellectum & voluntatem, sed per aliam potentiam generant sibi simile: Ergo vis generativa non convenit Deo, ratione intellectus, sed ex ipsa naturæ fecunditate immediate procedit.

Respondeo distinguendo Majorem, illam concedo de creaturis purè spiritualibus, nego autem de creaturis corporalibus: quia licet creaturis primi generis non comparat facultas generativa substantialis, convenit tamen illis vis generativa accidentalis: productio enim verbi creati est quædam intelligibilis generatio, unde communiter dicitur, ab intellectu & obiecto pari notiam, partus autem generationis significat. Et licet hujusmodi generatio accidentaliter sit, & generatio rerum corporalium sit substantialis; non huic, sed illi debet divina generatio assimilari: tum quia Deus est natura intellectus: tum etiam quia quæ illi attribuantur, debent esse per similitudinem & analogiam ad perfectiores creaturas, quales sunt spirituales & intellectuales. Addo quod hoc argumentum Durandi, facile potest in ipsum retorqueri, hoc modo. Secundum idem proportionaliter debet fecunditas generativa competere creaturis & Deo.

Sed fecunditas generativa in creaturis reperta, non convenit illis immediate à natura, sed mediante aliquâ potentia: Ergo & in Deo. Deniq; sic arguit Durandus. Qualis est ordo rei inter realiter differentia, talis est ordo rationis inter differentia ratione: Sed ubi intellectus & voluntas differunt realiter, productio est realiter vi naturæ, non autem intellectus aut voluntatis: Ergo sic est in Deo, in quo intellectus & voluntas solum differunt ratione.

Respondeo negando Minorem intellectum universaliter: in Angelis enim, in quibus intellectus & voluntas realiter differunt, productio non est vi naturæ immediate, sed vi intellectus & voluntatis, ut constat ex dictis: similiter autem divinæ productionis, non debet esse ad res corporales, sed ad res spirituales, proportionem assignatam. Potestq; fieri instantia contra Durandum: nam ubi substantia & natura differunt realiter, productio non est vi substantiæ principij formalis; & tamen in illa sententia productio divina ad intra habet principium quo proximo personalitatem divinam, nempe generationem Paternitatem: Ergo tenet Durandus solvere argumentum factum.

§. IV.

Impugnantur alie sententia, & vera sententia.

Dico secundo: Principium quo, sive remotum, sive remotum divinarum processionum, non est sola relatio, nec sola perfectio absoluta. Ita D. Thomas infra quæst. 41. art. 5.

Probatur prima pars duplici ratione, quæ ibidem insinuat. Prima est: Principium quo actionis generativæ aut productivæ, est id in quo generatum aut productum producenti assimilatur; cum intentio agentis ea sit, ut terminum productum sibi assimilet in principio quo agit. Apertum producta personis producentibus non in relatione, sed in absoluto assimilantur: Ergo non relatio, sed perfectio absoluta connotans relationem, est principium quo processionum in Deo.

Secunda ratio D. Thomæ est: Proprietates relative

relativa est veluti individualis conditio divina Personæ: At id quod pertinet ad esse individua- les, non est id quo generans generat: alioquin (inquit a. Doctor) Sortes generaret Sortem; sed id per quod constituitur in ratione Personæ: Unde per quod Paternitas potest intelligi ut quo Pater generat, sed ut constituens Personam generantis alioquin Pater generaret Patrem: Ergo proprieitas relativa in Patre, non est principium quo gene- randi.

Eadem rationem tangit quæst. 2. de poten- tia art. 2. ad 5. his verbis: Paternitas non est in Patre per modum forme speciei, sicut humanitas in homine; sed in eo est divina natura; sed in eo est, ut ita di- camus, sicut principium individuale, est enim proprie- tas personalis. Et ideo non oportet quod sit generationis principium principaliter, sed quodammodo cointelle- ctum; aliter sequeretur quod Pater per generationem, non solum Deitatem, sed Paternitatem communicaret, quod est inconveniens.

Aliâ ratione suaderi potest eadem prima pars conclusionis: nam si Paternitas v. g. esset poten- tia generativa in Patre æterno, & principium divinæ generationis: vel hoc haberet sub con- ceptu expresso Paternitatis, & ut esset relatio ex- cecuta, vel sub ratione formæ hypostaticæ, & ut haberet rationem subsistentiæ & personalitatis? Neutrum dici potest: Ergo principium quo di- vine generationis non potest in solâ relatione consistere. Major constat, Minor autem: quoad utramque partem, probatur. Et in primis quod Paternitas sub conceptu expresso Paterni- tatis non possit esse principium quo genera- tionis, patet manifestè: quia sub illo conceptu fundatur in generatione, eamque secundum no- strum modum concipiendi supponit; & conse- quenter supponit etiam potentiam generativam in Patre, seu principium quo generationis. Quod verò non possit hoc præstare, sub concep- tu formæ hypostaticæ, probatur. Principium quo alicujus productionis debet esse activum, sicutem ut quo: Arqui relatio ut habet rationem personalitatis, seu formæ hypostaticæ, non est ac- tiva, etiam ut quo, sed est purus terminus na- turæ, eam in ratione personæ constituens: Ergo licet sub hac ratione sit conditio necessaria ad agendum, seu potius modus intrinsecè com- pletis virtutem agendi, non tamen est princi- pium quo generationis.

Secunda pars conclusionis, quæ asserit solam perfectionem absolutam non esse principium quo divinarum processionum, est etiam D. Tho- mæ loco citato, & quæst. 2. de potentia art. 2. Et ostenditur primò: Principium quo reale debet, sicutem inadæquatè, realiter distingui à termino producto: Sed si potentia generativa v. g. adæ- quatè consisteret in perfectione absoluta, se- cundum nihil sui à termino producto realiter distingueretur: Ergo principium quo proximè vel remotum divinarum processionum, non consistit adæquatè in perfectione absoluta.

Secundò probatur eadem pars: Si principium quo divinarum processionum in perfectione ab- soluta adæquatè consisteret, competere omnibus Personis; perfectiones enim absolutæ toti Trinitati communes sunt; & sic potentia gene- rativa esset non solum in Patre, sed etiam in Fi- lio, & consequenter Filius esset potens generare, sicut & Pater: unde cum in Deo omne possibile existat, Filius de facto generaret alium Filium à se distinctum, & sic in Deo plures essent persone.

Tom. II.

A quàm tres, quod fidei catholicae repugnat.

Respondent Adversarij: quòd licet potentia generativa sit in Filio, non sequitur tamen Filium posse generare: quia fieri potest quòd forma sit in aliquo subjecto, & tamen ei non tribuat suum effectum, aut quasi effectum formalem, ob sub- jecti incapacitatem; ut patet in anima rationali, quæ in pilis existens, eis non tribuit omnem su- um effectum formalem, nimirum sensum.

Sed contra Filius est capax omnis effectus for- malis absoluti adæquatè: At eo ipso quòd princi- pium quo generandi in perfectione absoluta adæquatè consisteret, effectus illius formalis ef- fet adæquatè absolutus: Ergo Filius esset capax non solum formæ, sed etiam effectus, vel quasi effectus formalis ejus, & consequenter esset po- tens generare.

Dico tertio: Principium primum & radicale divinarum processionum est divina essentia, ut modificata relatione. Ita D. Thomas ubi supra.

Probatyr primò ex SS. Patribus. Nam Cyril- lus lib. 1. thesauri cap. 7. dicit *Generativam virtu- tem esse essentiam Dei*. Et Damascenus lib. 1. de fi- de orthodoxa cap. 8. *Generatio (inquit) est natura, non sicut generantis, sed sicut ejus quo generat*. Idem docuit Joannes Theologus in Concilio Flo- rentino sess. 18. his verbis: *Dixi Filium ex Patre, & Patris substantiâ generari, idem significare, ita ta- men ut Persona sit producens & generans, principium autem quo ipsa persona generat, sit id quòd solum communiabile est*. Videri etiam potest Anselmus in Monol. cap. 52. ubi loquens de Spiritu Sancto ait: *Pater & Filius non ex relationibus suis, quæ plu- res sunt, sed ex ipsa essentia, quæ una est, emittunt tantum bonum*. Unde etiam Dionysius de di- vin. nomin. cap. 2. vocat Filium & Spiritum Sanctum, *Fructus & Divinitatis gemmas, & ger- mina*.

Probatyr secundò ratione D. Thomæ supra insinuatâ. Principium quo primum & radice generationis est id in quo genitum cum gene- rante convenit per similitudinem, aut per iden- titatem: At id in quo Filius genitus cum Patre generante convenit, non est relatio, sed natura divina: Ergo hæc est principium quo primum & radicale generationis Verbi, non absolutè consi- derata, sed ut modificata relatione paternitatis.

Potestq; hoc declarari exemplo desumpto ex rebus creatis: videmus enim quod eadè forma, prout est in diversis subjectis, & diversimodè in illis modificata, diversos præstat effectus: nam calor v. g. in animali generat carnem, non in igne, & in femina producit lac, non in viro; & gratia in nobis, qui sumus persona extranea, cõ- stituit filium adoptivum, non in Christo, qui est persona divina. Idem cum proportionem sentien- dum est in proposito: nam divina essentia, ut est in Patre, & relatione Paternitatis modificata, habet rationem potentia generativæ radicalis, & principij quo primi & remoti divinæ genera- tionis: eadem verò essentia, ut est in Patre & Fi- lio, & ut modificata per relationem Spiratoris, est potentia spirativa, & productiva Spiritus Sancti. Unde D. Thomas de potentia quæst. 2. art. 1. sibi hoc argumentum proponit. *Si Pater generat in Divinis, oportet quòd conveniat ei secun- dum naturam: Sed eadem natura est in Patre, & Filio & Spiritu Sancto: Ergo eadem ratione Filius & Spiritus Sanctus generabunt*. Cui argumento sic respondet. *Dicendum, quòd licet sit eadem natu- ra in Patre & Filio, est tamen secundum alium mo- dum,*

X

dum, scilicet cum alia relatione; & ideo non oportet quod que conveniunt Patri per naturam suam, conveniant etiam Filio.

Dico quattò: Principium quo proximum generationis Verbi, & productionis Spiritus Sancti, esse intellectum & voluntatem Dei, ut modificentur relationibus Paternitatis & Spirationalis activæ.

89. Probatur primò conclusio: Natura divina, connotatà Paternitate, est principium quo remotum & radicale processionis Verbi, ut jam ostendimus: Ergo intellectus divinus cum eadem connotatione, erit principium quo proximum huiusmodi processionis. Consequentia probatur primò. Id ipsum quod remotè præstat divina natura, potest proximè intellectus præstare in ordine intelligibili: Ergo si natura Dei, connotatà Paternitate, radicalem præstat concursum, intellectus divinus, cum eadem connotatione, proximum concursum præstabit in generatione Verbi. Secundò, in creatis in id in quod natura influit radicaliter, influunt potentiæ ad naturam consecretæ, tanquam principia proxima: Ergo pariter in Divinis, servatà proportione.

90. Probatur secundò conclusio: Intellectus divinus ad generationem Verbi concurrat, ut supra ostendimus, & contra Durandum docent communiter Theologi: Sed non concurrat per modum principij quo primi aut remoti: Ergo ut principium quo proximum. Major constat ex supra dictis: Minor autem probatur. Principium quo primum, remotum, aut radicale, debet esse radix proximi: Sed divinus intellectus, prout à natura distinguitur, non est radix relationum, aut attributorum: Ergo nequit ut principium primum, vel radicale, ad generationem Verbi concurrat; & consequenter vel nullum ad illa præstat concursum, quæ est sententia Durandi, vel exhibet immediatum, ut principium quo proximum, sicut asserit nostra conclusio.

Dico quintò: Relationem & formam absolutam non importari ex æquo in principio quo divinarum processionum, nec tanquam duas partes constituentes principium; sed absolutam importari ut formam, & relationem ut modum talis formæ.

91. Primum probatur: Nam præcipua intentio agentis, non est ad distinctionem, sed ad similitudinem cum termino producto: Ergo quamvis in principio quo agendi utrumque importetur, non tamen ex æquo, sed unum in recto, & aliud in obliquo. Unde D. Thomas infra quæst. 41. art. 5. ait, *Potentia generandi significat in recto naturam divinam, & in obliquo relationem.*

92. Secundum patet, quia al. d. sequeretur generationem Verbi non esse adæquatè univocam, sed partim æquivocam, quia terminus esset similis agenti in principio quo agendi, & eidem agenti dissimilis in alia parte principij: At divina generatio est perfectissimè univoca: Ergo relatio & forma absoluta non se habent ut duæ partes, constituentes principium quo divinarum processionum.

93. Confirmatur: Ex opposita sententia sequitur, idem omninò importari in principio quo agendi, & in producendo ut quod: Sed hoc dici nequit, cum omnes Theologi inter principium quo, & agens ut quod, distinctionem agnoscant: Ergo nec illud.

Dico ultimò, perfectionem absolutam, ut relatione modificatà, esse principium quo divina

A processionis, tam prout est productio, quam prout est communicatio. Est contra ultimam sententiam quam defendit Alarcon.

Probatur breviter: Unius & ejusdem actus unum debet esse principium formale: Sed processio in Divinis sub utraq; ratione est una indivisibilis actio: Ergo sub utraq; ratione unum illi respondent formale principium.

Confirmatur: In creatis quando unum communicatur, & aliud producitur, utrumque ex eodem principij præstat; etenim ex vi eadem principij remoti & proximi producitur homo, & anima unitur corpori: Ergo pariter in Divinis, servatà proportione.

B Confirmatur amplius: Si principium quo processionis, ut est communicatio, esset natura divina, principium verò illius ut est productio, esset proprietas personalis, processio Verbi non esset generatio adæquatè univoca, sed tantum æquivoca, ut supra arguebamus: Contra quens est falsum: Ergo &c.

Ex dictis in hoc §. inferes, terminum quo divinarum processionum esse aliquid absolutum in recto, connotans relationem. Quod patet eadem ratione quâ ostendimus id de principio quo: nam in termino quo, seu formali, debet terminus productus cum producente convenire: At in relationibus convenientiam non est, bene tamen in absoluto: Ergo absolutum, connotatà relatione, est terminus formalis divinarum processionum.

§. V.

Præcipua solvuntur objectiones.

O b j e c t i o n e s p r i m o : Athanasius dialogo primo de Trinitate ait: *Pater hypostasi gignit*: At quod in principio quo generationis: Ergo illud est divina Paternitas, seu hypostasis. Unde Ambrosius lib. 4. de Fide ad Gratianum cap. 4. *Generatio, inquit, paterne proprietatis est, non potentia.* Et Augustinus libro 1. de Trinit. cap. 5. ait: *Et ipsi Patrem dici & esse Patrem, quod est ei Filius.* Sed Patri est Filius, ex vi potentie generativæ: Ergo est Pater ex vi illius; cum que sit Pater ex vi Paternitatis, hæc & non natura, vel intellectus, est potentia generativa, & principium quo divina generationis.

Respondeo Patrem gignere hypostasi, non ut principium quo proximo vel remoto, sed ut complemento principij quo, tam remoti quam proximi, connotativè & in obliquo per utrumque importato; neque aliud voluisse Athanasium. Et eodem modo explicant Ambrosius, videlicet generationem in Deo non esse potentiam simpliciter absolutam, sed potentiam ut in Patre, per proprietatem modificatam: nam per hoc solum salvatur æqualitas in omnipotentia inter divinas Personas; quam in illo capite volebat Ambrosius contra Arianos defendere.

E Ad Augustinum dicatur, quòd si verba illa sine Augustini, intelligenda sunt in sensu causalitatis: Patrem scilicet eò esse Patrem fundamentales, quòd est ei Filius; & hoc verum est, quia potentia generativa, per quam Pater generat, fundamentum est Paternitatis; non autem in sensu formali, ita ut id quo generat, sit formale constitutum Patris in ratione Patris.

O b j e c t i o n e s s e c u n d o d i f f i c i l e t e s t i m o n i u m D. Thomæ in 1. dist. 16. quæst. 1. art. 3. in corpore, ubi sic habet: *Generatio non egreditur ab essentia, in quantum essentia, sed in quantum est Paternitas.*

Et sic duo, scilicet essentia & paternitas, differunt a
in divina, egredietur ab utraque generatio, sed à
Paternitate immediatè, & ab essentia sicut à primo
principio. Ex quibus verbis hoc argumentum
præcipuum. Si Paternitas realiter ab essentia dif-
ferret, generatio esset à Paternitate immediatè,
& mediatè realiter ab essentia: Sed modo vir-
tualliter distinguuntur: Ergo generatio est imme-
diatè à Paternitate, & mediatè virtualiter ab es-
sentia; & consequenter Paternitas est princi-
pium quo immediatum generationis.

Respondeo primò ex Cajetano infra quæst. 41
 art. 3. D. Thomam in libris sententiarum in ea
 sententia, ut assereret essentiam esse prin-
 cipium generationis Verbi, non prout in Patre,
 sed prout est Paternitas; quam sententiã infra
 art. 4. art. 3. retulit, & expressè refutavit; & juxta
 illam rectè agebat D. Thomas, quòd si realiter
 Paternitas ab essentia differet, generatio esset à
 Paternitate immediatè, & mediatè ab essentia.
 Vel secundo dicitur, quòd cum Paternitas sit
 principium quo proximum, non formaliter, sed
 conceptivè, ut connotata ab intellectu, qui est
 principium quo immediatum; verum est dice-
 re, quòd si distingueretur realiter ab essentia,
 generatio esset ab illa immediatè, non tanquam
 ratione formali principij, sed tanquam à com-
 plemento rationis formalis: & ita etiam verifi-
 carerit modo, non quoad realem mediationem,
 sed solum quoad virtuale.

Objicies tertio: Principium quo generatio-
 nis est id à quo Pater redditur & denominatur
 potens generare: Sed Pater redditur ac denomi-
 natur potens ad generandum, à relatione Pater-
 nitatis: Ergo illa est principium quo divina ge-
 nerationis. Major patet, Minor autem, in qua est
 difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia
 denominatio propria, non à forma communi,
 sed à propria debet provenire: At denominatio
 potens generare, est propriissima Patri: Ergo
 non ab essentia, quæ communis est, sed à ratione
 Patris propria debet provenire.

Secundo, Eo modo se habet actio personalis
 ad personam, quo essentialis ad naturam: sed
 potest ad actionem essentialem, est à natura: Ergo
 potest ad personalem, est à personali proprietate.

Tertio, Id quod dat esse, dat posse operari:
 sed Paternitas dat Patri esse Patrem: Ergo &
 potest generare.

Quarto, Imperfecta est forma quæ dat esse, &
 non operationem: Sed à personalitate divina o-
 mnino imperfectio relegari debet: Ergo cum det
 Patri esse Patrem, dat etiam illi posse generare.

Respondeo concessa Majori, negando Mino-
 rem: ad cujus primam probationem, distinguo
 Majorem. Denominatio propria non debet pro-
 venire à forma communi, in sua communitate
 relictà, concedo Majorem; ut appropriata, nego
 Majorem, & concessa Minorì, nego Consequen-
 tiam. Itaq; hoc argumentum solum probat,
 quòd denominatio potens generare non pro-
 venit à natura divina absolute, sed ab illa ut ap-
 propriata Patri, & modificata per relationem
 paternitatis, ut antea exposuimus.

Dices: Talis denominatio est à natura divina ut
 appropriata: Ergo secundum id quod est ratio ap-
 propriandi: Sed ratio appropriandi Patri naturà,
 est Paternitas: Ergo formaliter est à Paternitate.

Respondeo, distinguendo Antecedens: ly ut,
 reduplicante rationem formalem, nego Antece-
 dens reduplicante complementum formæ, con-

cedo Antecedens, & distinguo Consequens eo-
 dem modo. Ex quo solum sequitur talem deno-
 minationem esse à Paternitate ut à complemen-
 to, non autem ut à ratione formali.

Ad secundam probationem Minoris princi- 106.
 palis, distinguo Majorè: Eo modo se habet actio
 personalis ad personam &c. quoad denominatio-
 nem agentis ut quod, concedo Majorem: quoad
 rationem principij quo, nego Majorem, & con-
 cessa Minorì, nego Consequentiam. Itaq; sicut
 concretum naturæ est agens ut quod à ctione es-
 sentiali, v. g. volens ut quod, & intelligens ut
 quod; ita concretum personalitatis, scilicet per-
 sona, est generans ut quod, & spirans ut quod; &
 in hoc tenet æquiparatio, non autem quoad ra-
 tionem principij quo. Et ratio est, quia cum per-
 sonalitas sit veluti conditio individuans,
 nequit esse principium quo productionis com-
 municativa, sed id pertinet ad solam naturam,
 connotatà relatione.

Ad tertiam probationem, distinguo Majorè: 107.
 Id quod dat esse veluti specificum, dat posse ope-
 rari, concedo Majorem; quod dat esse veluti in-
 dividuale, nego Majorè. Similiter distinguo Mi-
 norem: Personalitas dat Patri esse Patrem, velu-
 ti individuale, concedo Minorem: veluti speci-
 ficum Patri, nego Minorè, & Consequentiam.

Ad ultimam probationem, distinguo Majorè: 108.
 Forma quæ dat esse, & non operationem, est im-
 perfecta: pure negativè, concedo Majorem: priv-
 vativè, nego Majorem, & concessa Minorì: nego
 Consequentiam. In quoq; argumentum in Spiri-
 tu Sancto, cujus personalitas dat illi esse, & non
 operare, operatione productivà ad intra, absq;
 eo quòd inde aliqua sequatur imperfectio.

Objicies quartò eum Durando: Actus conve- 109
 niens uni, & repugnans alteri, debet ille inesse per
 id quod differt ab alio: At generatio convenit Pa-
 tri, & repugnat alijs Suppositis: Ergo inest Patri
 per id in quo differt ab alijs Suppositis, nec per
 relationem, non per id in quo cum illis convenit,
 nempe per naturam; & consequenter illa & non
 ista erit principium quo generandi. Major primò
 probatur exemplo: Nam quia ratiocinari inest
 homini, & repugnat bruto, dicitur convenire ho-
 mini per id in quo differt à bruto: Ergo idè de om-
 ni actu uni conveniente, & alteri repugnante
 dicendū est. Secundò ex Aristotele 1. Ethic. pro-
 bante beatitudinem non esse operationem sen-
 sitivæ partis, sed intellectivæ, quia inest homini
 & non bruto; & idcirco debet homini conveni-
 re secundum partem intellectivam, per quam
 differt à bruto, non secundum sensitivam, in
 qua cum illo convenit: Ergo idem quod prius.

Respondeo distinguendo Majorè: si differentia 110.
 sit in esse specifico, concedo Majorem, si sit in esse
 individuali, nego Majorè, & concessa Minorì, ne-
 go Consequentiam: quia differentia personarum in
 Deo non est in esse veluti specifico, sed veluti in-
 dividuali, ut docet D. Thomas qu. 2. de potent.
 art. 2. ad 3. cujus verba supra retulimus. Unde
 patet solutio ad primam & secundam probationem
 Majoris: nam differentia hominis à bruto, est for-
 malis & specifica, & non individualis & numerica.

Objicies quintò: Si intellectus, prout in Patre, 111.
 esset principium quo proximum generationis Ver-
 bi, verū esset dicere, intellectus generat; sicut quia
 est principium quo proximum virtuale intelle-
 ctionis, est verum dicere, intellectus divinus intelli-
 git: At alia propositio, intellectus generat, non
 est minus falsa quam ista, essentia generat, cuius
 falsitas

falsitas declarata est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. contra Abbatem Joachimum in cap. *Damnamus* de summa Trinit. Ergo intellectus in Deo non est principium quo proximum generationis Verbi.

112. Respondeo retorquendo argumentum, ista enim propositiones etiam sunt falsae, *Paternitas generat: Filiatio generatur*, ut docet D. Thomas infra quæst. 3. art. 2. ad 2. & communiter Theologi cum illo; & tamen juxta Adversarios, Paternitas est virtus generativa ut quo: Ergo ex eo quod essentia & intellectus sint principium quo remotum & proximum generationis Verbi, non sequitur affirmari debere de essentia & intellectu, quod generent: quia licet sint principium quo generationis, non tamen generant ut quod; ad hoc enim requiritur realis distinctio à genito; nec possunt pro personis supponere, utpote abstracta. Nec est eadem ratio de actibus essentialibus, quoad hoc quod est predicari de essentia & intellectu, quia isti actus realem distinctionem personarum non petunt.

113. Objicies sextò: Principium debet distingui realiter à principiato, ut docet Aristoteles 1. Ethicorum: Atqui sola Paternitas realiter à Filio distinguitur: Ergo illa sola est principium quo generationis Verbi.

Respondeo ex D. Thoma quæst. 2. de potentia art. 2. ad 3. Majorem esse veram de principio, & principiato ut quod, non autem de principio & principiato ut quo.

114. Sed contra hanc solutionem dupliciter potest instari. Primò argumento Durandi: Principium quo magis obtinet rationem principij, quam principium quod: etenim principium quo est principium ratione sui, principium autem quod, non nisi ratione illius. Item principium quo, se toto est principium, principium autem quod, non se toto, sed ratione principij quo: Ergo si principium quod petit à termino producto realiter distingui, à fortiori principium quo realem distinctionem à termino exposcet.

115. Secundò contra eandem responsionem arguitur. Principium ad principiatum realiter refertur, illudq; realiter continet ac producit: Sed non potest hæc præstare, nisi realiter distinguitur à principiato; cum nihil possit ad seipsum realiter referri, & multò minus se continere & producere: Ergo idem quod priùs.

116. Ad primam instantiam respondeo, quòd licet principium quo formalitè obtineat rationem principij, quam principium quod, propter rationes allegatas; non tamen ita adequatè, cum in principio quod importetur quidquid exigitur ad rationem principij, secus autè in principio quo: unde nõ sequitur quòd si principium quod debeat distingui realiter à termino producto, etià principium quo distinctionem realem ab illo exposcat.

117. Ad secundam respondeo primò, Majorem esse universaliter veram de principio quod, non autem de principio quo. Vel distingo Majorè: Principium ad principiatum realiter refertur &c. secundum illud quòd importat in recto, semper, nego: secundum illud quòd dicunt in obliquo & de connotato, concedo. Et ita contingit in proposito: nam essentia divina, ut est in Patre, ratione relationis paternitatis à qua modificatur, & quam connotat in obliquo, refertur realiter ad filiationem, quæ etiam in termino quo divina generationis in obliquo importatur, illamq; realiter continet ac producit,

Aliud argumentum difficile adduci potest ad probandum, principium quo divinitus processionum in perfectione absoluta adæquari consistere. Nam potentia generativa reperitur in Filio: At si principium quo generandi non consistet in solo absoluto, potentia generandi in Filio non esset: Ergo in sola perfectione absoluta consistit. Minor patet, Major autem, in qua est difficultas, multipliciter ostenditur. Primò ex Augustino lib. 3. contra Maximin. cap. 12. ubi sic habet: *Abfit autem, ut quomodo putas, potest esse Pater Filio, quia Creatorem genuit Pater, Filium autem non genuit Creatorem, neque enim non potest, sed non oportuit.* Quibus verbis aperte docet Augustinus, Filium generare potuisse, non tamen generare oportuisse: Sed posse generare, est effectus vel quasi effectus formalis potentie generativæ: Ergo juxta Augustinum, potentia generativa reperitur in Filio.

Secundò, Unumquodq; in tantum perfectum est, in quantum potest sibi simile generare, ut docet Aristotel. 4. Meteor. Sed Filius est summe perfectus: Ergo potest generare Filium sibi similem.

Tertiò, juxta D. Thomam quæst. 2. de potentia art. 5. potentia generativa sub omnipotentia comprehenditur: At omnipotentia convenit Filio: Ergo etiam generandi potentia.

Quartò, Si in Patre & non in Filio esset potentia generativa, Filius non esset æqualis Patri in potentia, ac proinde nec in omnipotentia adæquaretur cum Patre: Consequens est absurdum: Ergo &c.

Quintò: Si in Filio non esset potentia generandi, esset in illo aliquid defectus potentie & dignitatis: Sed hoc non potest dici: Ergo nec illud. Sequela Majoris manifesta videtur: Nam potentia generativa est aliqua potentia, & aliqua dignitas & perfectio: Ergo si hæc Filio deficerent, illo esset aliquid defectus potentie & dignitatis.

Dillo esset aliquid defectus potentie & dignitatis. Respondeo negando Majorem. Ad primam probationem dicatur Augustinum solum negare Filio privativum defectum potentie ad generandum Creatorem, non autem defectum negativum, qui non ponit imperfectionem in ipso: idè Augustinus dixit illum non genuisse, non quia non potuit, sed quia non oportuit; non quòd senserit esse Filio possibilem alterius Filij generationem, sed quia defectus purè negativus potentie generativæ, meliùs explicatur dicendo, quia non oportuit, quam quia non potuit; quæ verba sonare videntur defectum privativum dicenti imperfectionem. Solutio est D. Thomæ quæst. 9. de potentia art. 9. ad 1.

E Ad secundam probationem dicendum, doctrinam Aristotelis verificari in rebus corruptibilibus, secus autè in illis quæ corruptioni subjece non sunt: Deus autem incorruptibilis est, Scidò illius natura potest perfectissimè Filio competere, absque potentia productiva sibi similitudinis. Ratio autem explicationis tradita est, quia natura corruptibilis, cum non possit conservari uno solo individuo, appetit sui conservationem, mediâ successivâ individuorum generatione, idè individuū carens potentia productiva sibi similis, in quo illius natura conservetur, delectat à fine quem intendit natura, ac per consequens est imperfectum. Natura autem incorruptibilis, quia

quia in uno individuo perpetuo saluatur & conseruatur, non appetit productionem alterius, & iteò individuum illius, ab iſta facultate generatiua imperfectum non eſt: ut conſtat in Angelis, quorum quilibet in ſua ſpecie eſt perfectus, abſque diſta difficultate; & ſimiliter in calis. Unde quod in Deo detur potentia generatiua, non eſt ex indigentia, ſed ex ſumma fecunditate nature; ſicut non ex indigentia, ſed ex fecunditate, Verbum à Patre producit, & à Patre & Filio Spiritus ſanctus.

Ad tertiam probationem, diſtinguo Majorem. Potentia generatiua continetur ſub omnipotentia, abſolute conſiderata, nego Majorem: ſub omnipotentia, prout eſt in Patre, concedo Majorem, & concedo Minori, nego Conſequentiam.

Ad quartam nego ſequelam Majoris: Nam ut docet D. Thomas quaſt. 9. de potentia art. 9. ad 3. eadem potentia eſt in Patre & Filio; in Patre generet, in Filio ut generetur; ac proinde ex eo quod Pater poſſit generare, & non Filius, non ſequitur Patrem eſſe potentiorum Filio. Unde

Ad quintam probationem, diſtinguo Antecedens. Potentia generatiua eſt aliqua potentia, & aliqua dignitas: diſtincta à potentia terminandi generationem, nego Antecedens: eadem cum potentia terminatiua generationis, concedo Antecedens, & nego Conſequentiam. Ita

que quavis deſit Filio potentia generatiua, non ſequitur in illo eſſe defectum alicujus potentie & perfectionis: quia talis potentia de eſt abſolum ſub uno munere, nempe generandi actiue, non tamen ſub omni munere, cum in illo ſit potentia terminandi generationem; qua duo munia non differunt perfectione, ſed relatione: eadem namque abſoluta perfectio, connotando Paternitatem, dat poſſe generare, & connotando Filiationem, dat poſſe generari.

Inſtabis: Potentia generatiua eſt diſtincta à potentia terminatiua generationis: Ergo per hoc quod Filio competat potentia terminatiua generationis, non ſaluatur quod illi aliqua potentia non deſit. Conſequentia patet ex dictis: Antecedens autem probatur, Primò quia actio & paſſio ad diuerſa reducuntur principia; agit enim aliquid ratione formæ, in quantum eſt in actu, patitur autem in quantum eſt in potentia, ratione materiæ: Sed generare & generari in Diuinis ſe habent per modum actionis & paſſionis: Ergo referuntur ad diuerſa principia, & conſequenter potentia generatiua diſtincta eſt à potentia terminatiua generationis. Secundò probatur idem Antecedens: Potentiæ diſtinguntur per actus: Sed generare eſt actus diſtinctus à generari: Ergo potentia generatiua eſt diſtincta à potentia terminatiua generationis.

Reſpondeo negando Antecedens: cum enim potentia generatiua, & potentia terminatiua generationis, ſolum differat penes relationes quas connotant, Paternitatem ſcilicet & Filiationem; potentia verò ſit aliquid abſolutum, & abſolutum per relativum multiplicari non poſſit; ſit quod potentia generatiua nequeat in ratione potentia à paſſiua generabilitate diſtingui: Unde Ad primam Antecedens probationem, dicitur veram eſſe Majorem in actione tranſeunte, falſam autem in actione immanente: ut conſtat in volitione, cujus principium actiuum eſt voluntas, & tamen eadem voluntas terminare poteſt volitionem; & ſub eadem diſtinctione

Tom. II.

A Minoris, nego Conſequentiam: nam generatio in Diuinis non eſt actio tranſiens, ſed immanens; & ſimiliter generari, per modum paſſionis immanētis ſignificatur; & iteò non oportet ad diuerſa principia reduci, ſed eadē realiter potentia in Patre eſt principium generationis, & in Filio, connotatā filiatione, eſt generationis terminus. Ita D. Thomas quaſt. 9. de potentia art. 9. ad 4.

Ad ſecundam probationem Antecedens, 127. concedo Majori, nego Minorem. Nam ſicut potentia generatiua eſt diuina eſſentia, connotatā Paternitate, & generabilitas, eadem diuina eſſentia, connotatā Filiatione: ita actualis generatio eſt diuina intellectio, connotatā Paternitate; & generari eſt paſſiuum intelligi, connotatā Filiatione: intelligi enim & intelligere, non ſunt actus realiter diſtincti in Deo, & conſequenter nec generare & generari realiter diſtinguntur, quoad id quod in recto important, ſed ſolum quoad relationes quas dicunt de connotato; qualiter etiam potentia generatiua, à potentia terminatiua generationis diſtinguitur.

Qua doctrina eſt D. Thomæ quaſt. 2. de potentia art. 5. in corpore, quod ita concludit. *Similiter ergo dicendum eſt de actione & potentia: nam generatio ſignificat actionem, cum aliquo reſpectu, & potentia generandi ſignificat potentiam, cum reſpectu: unde ipſa generatio eſt Dei actio, ſed prout eſt Patris tantum; & ſimiliter potentia generatiua eſt Dei omnipotentia, prout eſt Patris tantum.* Ita D. Thomas loquendo de actiua generatione & potentia generatiua: idipſum dicitur, ut procedat conſequenter, de generatione paſſiua, & potentia terminatiua generationis.

ARTICULUS IV.

Cur una ex diuinis proceſſionibus ſit generatio, & non altera?

§. I.

D Premittuntur qua apud omnes ſunt certa, & ratio dubitandi proponitur.

Duo tantum certa, & indubitata fide tenenda, ſupponimus. Primum eſt, præter proceſſionem Verbi, dari in Deo aliam, per quam Spiritus Sanctus procedit.

Probatum primò: de fide eſt dari tertiam Perſonam, qua Spiritus Sancti nomine appellatur, & qua eſt verus Deus, ſicut Pater & Filius, ut diſputatione præcedenti contra Macedonianos oſtendimus: At hæc tertia Perſona non eſt à ſe; aliàs darentur duo innatiſcibiles, & conſequenter duo Dij, quia ut ſuprà ex D. Thomæ retulimus: *Ponere duos innatiſcibiles, eſt ponere duos Deos, & duas naturas diuinas:* Ergo eſt ab alio, vel ab alijs, ſcilicet à Patre & Filio: Sed non poteſt eſſe à Patre & Filio, niſi ab utroque; procedat: Ergo præter Verbi generationem concedenda eſt alia proceſſio in Diuinis, ſcilicet Spiritus Sancti, quam publicè voce proſitetur univerſalis Eccleſia, tum in Symbolo Nicæno, dicens: *Credo in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit.* Tum in Symbolo Athanſij, hijs verbis: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.*

Probatum ſecundò ratione qua hæbet D. Thomas hic art. 3. Quemadmodum omne intelligēs